

Скороход І.П.

доцент

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Толпигіна Н.В.

аспірант

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

м. Одеса, Україна

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Досвід державної політики та особливості впровадження інновацій за рахунок інвестицій вказує на існування різних моделей, де держава проводить свою, індивідуальну для груп окремих країн інноваційно-інвестиційної політики. Загалом можна виділити три моделі інвестиційної політики, які мають основним принципом той чи інший аспект стимулювання інвестування.

У першій моделі акцент робиться головним чином на податкових стимулах для приватних інвестицій. Другий варіант базується на державному фінансуванні приватних проєктів. У третій моделі основним стає подолання недоліків координації та створення механізмів для узгодження рішень приватних інвесторів; держава тільки створює необхідну інфраструктуру і заохочує вкладення в людський капітал.

У рамках першої, американської моделі (яка характерна для багатьох країн світу, а не тільки для США) ключова роль у державній інвестиційній політиці відводиться податковим інструментам. Крім цього, здійснюється послідовна ліберальна макроекономічна політика, спрямована на стабілізацію ринкових інструментів цін і процентних ставок.

Ключовим механізмом контролю за ефективністю розподілу інвестиційних ресурсів виявляється фондова біржа. Саме розвинений ринок цінних паперів – необхідна умова успішної реалізації даної моделі. Держава сприяє вирішенню проблеми координації шляхом збору, аналізу та поширення якісної економічної інформації про стан і прогнози розвитку економіки. Держава надає інвестиції в інфраструктуру в міру необхідності, але ці інвестиції лише у виняткових випадках стає елементами загальноекономічної стратегії («новий курс» Рузвельта). За наявності необхідних передумов модель забезпечує ефективний розподіл інвестиційних ресурсів [2].

Друга, японська модель, будується на активному партнерстві між державою і приватними інвесторами. Держава використовує контроль над

банківською сферою і самостійно мобілізує заощадження населення, надаючи ці кошти на пільгових умовах корпораціям в обмін на співпрацю і неухильне дотримання прийнятих на себе зобов'язань. Інвестиції в інфраструктуру прямо координуються з потребами конкретних приватних фірм. Роль координатора беруть на себе організовані державою консультативні ради. Необхідною умовою реалізації моделі є сильний приватний сектор і сильна держава з ефективним апаратом. Переваги моделі є можливість мобілізації істотних коштів на ефективні інвестиції. Недоліком стає політизація процесу планування інвестицій та можлива небажана зміна ключових грошово-кредитних параметрів, а також корупції політичних кіл.

Післявоєнна економіка Японії мало свої недоліки. Після декількох років уряд усвідомив, що тільки структурна перебудова промислової бази – машинобудування – зможе забезпечити відродження економічного потенціалу країни.

Однак машинобудування не могло налагодити конкурентоспроможність виробництва через вкрай високої ціни сталі. Ціни вітчизняного вугілля була непомірно висока, недешево коштувала і транспортування імпортного вугілля на Японські острови. Наприкінці 1940-х рр. японський уряд, зокрема міністерство торгівлі і промисловості скоординувати свої зусилля. З ініціативи міністерства був утворена спільна рада з промислової раціоналізації, куди увійшли представники провідних підприємств базових галузей економіки та державні службовці вищої ланки. Джерелом інвестиційних коштів були фонди, які вдалося мобілізувати в банківській системі, де існував жорсткий контроль з боку центрального банку за процентними ставками, і населення через «поштові» заощадження (багато в чому схожі на рахунок в Ощадному банку). Всі процеси жорстко оцінювалися і контролювалися банком, що забезпечило акуратне повернення коштів.

Таким чином, японська модель демонструє прекрасний приклад взаємодії держави і приватного сектора економіки, що в кінцевому підсумку призводить до вражаючих результатів [2].

Тайванська модель, третя, поєднує ряд інструментів японської та американської моделі. Однак головним інструментом є створення державою приватних механізмів координації інвестиційних рішень. Модель спирається на те, що приватні фірми, що працюють на експорт, найкращим чином знають ринок і потенціал інвестиційних проєктів. Навколо цих фірм утворюється мережу постачальників, які природним чином координують свої плани з головною компанією. Завдання держави – активно підтримувати ці групи, а також через фінансування проєктно-конструкторських бюро, агентств з технічного обслуговування і наукових лабораторій забезпечувати рівний доступ усіх учасників мережі до новітніх технологій та їх рівноправну участь у розробці нового продукту та інвестиційних планів [3].

Необхідно відзначити, що спроби запозичення моделей без адекватної інституційної бази призводять до повного провалу. Показовий приклад Філіппін, які проголосили цілі та методи інвестиційної політики, багато в чому запозичені з японської моделі. Але Філіппіни не стали економічним «драконом» Південно-Східної Німеччини, в якій уряд посилено реалізувало

варіант стимулювання інвестицій через небачені податкові пільги, показав, що самі по собі заходи щодо створення сприятливих передумов для інвестицій не ведуть до успіху.

Таким чином, ключовим для реалізації ефективних моделей інвестиційної політики є створення цілого ряду інститутів, необхідних для створення сприятливого інвестиційного клімату. Одночасно будь-яка успішно діюча модель спирається на фундамент ринкової системи та найповнішим чином використовує сильні сторони національної економіки.

Представники майже всіх політичних сил, які ведуть дискусію про економічний розвиток країни, сходяться на тому, що в основу стратегії розвитку України має бути покладено інноваційно-інвестиційну модель, засновану на знаннях та інформації, що передбачає посилення уваги до розвитку людського капіталу. Головними перешкодами на цьому шляху є, по-перше, відсутність взаємозв'язку між владою, наукою і суспільством; по-друге, відсутність механізмів управління реалізацією завдань довгострокового характеру та державного і громадського контролю за їх результатами.

Тому утвердження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку національної економіки є безальтернативним шляхом для України забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної економіки, інтегруватися в глобальні інтеграційні процеси їх рівноправним суб'єктом спрямування, а також забезпечити випереджальні темпи економічного зростання відносно розвинених країн світу і створити економічне підґрунтя для запровадження високих соціальних стандартів, притаманних розвиненим країнам світу [1].

Література:

1. Економічні системи: Монографія. Т. 1. / За ред. д.е.н., проф. Г. І. Башнянина. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2006. – 484 с.
2. Лившиц В. Н., Лившиц С. В. Макроэкономические теории, реальные инвестиции и государственная российская экономическая политика. – М.: ЛКИ, 2008. – 248 с.
3. Норт Д. Інституції. Інституційна зміна та функціонування економіки. – К.: Основи, 2000. – 198 с.